

Filosofiske samtaler skal sættes i gang. I kirken kan igangsætteren være en lignelse, et religiøst maleri, et spørgsmål eller en påstand. Læreren/præsten må også vælge et tema. I lignelsen om den fortabte søn kan temaet være retfærdighed. Dette tema har både personlig relevans og relevans for dannelse til medborgerskab.

Af Helle Hinge, forfatter og foredragsholder. Se mere på hellehinge.dk

Opskrift på filosofisk samtale

Det følgende er en opskrift på, hvordan en filosofisk samtale kan se ud. Den er inspireret af den græske filosof Sokrates' samtale med elever. Målet er at hjælpe deltagerne til kritisk bevidsthed ved at træne tænkningen, så den bliver selvstændig, perspektivrig og med gode argumenter. Alt sammen nødvendige egenskaber i et åbent, demokratisk samfund. Derudover får deltagerne større indsigt i egne og andres tænkemåder.

Fysisk indretning

Sæt jer i en halvcirkel med en lille åbning. Læreren/præsten placerer sig i halvcirkelns åbning. Her kan evt. også stå en tavle/flipover til at skrive centrale udsagn på. Læreren/præsten er den sokratiske

jordemoder, som hjælper eleverne med at føde tanker. De fysiske rammer, hvor alle kan se hinanden, kan understøtte denne proces. Desuden er det godt at sidde på en anden måde, når man skal gøre noget andet end det, man plejer.

Fremgangsmåde

- Læs lignelsen om den fortabte søn (Luk 15, 11-32) højt. Eller lad en deltager læse den højt. Brug gerne en version af lignelsen fra en børnebibel, ungdomsbibel eller en bibel på nudansk, som er tilpasset alderstrinnet
- Bed en anden deltager om at give et kort resumé af lignelsen
- Spørg om alle er enige i dette resumé?
- Hvis der er uenighed, så bed om argumenter for uenigheden
- Spørg, om faderen er retfærdig?
- Spørg også, om alle har forstået ordet »retfærdig«?
- Hvis ikke, så få en deltager til at forklare ordets betydning. Mange vil forklare vha. eksempler. Bed i så fald også om en definition på eller et synonym for ordet. Som lærer/præst kan du selv forberede dig på at skulle arbejde med et bestemt ord ved at læse om det på www.ordnet.dk/ods
- I kan også lave en afstemning ved håndsoprækning: Hvor mange mener, at faderen er retfærdig? Hvor mange mener, at faderen er uretfærdig?
- Alle skriver hver især på papir deres svar og ét argument for deres svar på, om faderen er retfærdig eller ej. Argumentet skal være kort og præcist! Hvis en deltager ikke kan svare ja eller nej, må han/hun skrive, hvad hans/hendes problem er: Hvorfor kan han/hun ikke svare ja eller nej?
- Lad en deltager vælge, hvem der skal læse sit svar op.
- Skriv dette svar på tavlen/flipover eller lignende.
- Spørg, hvilket tema svaret handler om? Du kan også spørge alle deltagere, hvilken overskrift de vil give deres svar? Temaet kan være et andet end retfærdighed, men det kan måske være med til at kaste mere lys over retfærdighed: Det kan være fortrydelse, loyalitet, forsoning eller tilgivelse. Du bør ikke bringe nye temaer på banen: Det er vigtigt, at deltagerne får lov at gøre arbejdet med at afklare de temaer, som de allerede selv er kommet med.
- Arbejd på samme måde med flere andre svar.
- Bed dem uddybe deres svar ved at spørge undersøgende: Bed dem fx forklare yderligere ved at spørge »hvordan kan det være, at ...« eller »hvorfor ...«.
- Invitér dem til at stille hinanden spørgsmål.
- Inden en deltager præsenterer sit bidrag til den videre samtale, skal han/hun fortælle, om bidraget er 1) et svar 2) en protest mod et svar, fordi man er uenig eller 3) et spørgsmål.
- Her må læreren/præsten (som leder den filosofiske samtale) introducere ægte, undersøgende spørgsmål! (Her er en definition på et ægte spørgsmål: Det er klart og tydeligt, hvad det går ud på. Det er relevant for det udsagn, der spørges til. Det tager afsæt i det udsagn, der spørges til og kan derfor uddybe det. Et ægte spørgsmål er ikke retorisk og indeholder ikke personlige meninger eller påstande såsom, »jeg mener ..., hvad mener du?« I et ægte, undersøgende spørgsmål er der ingen skjulte protester. Det kunne være spørgsmål såsom, »hvorfor mener du, at retfærdighed er godt?« eller »skal vi altid være retfærdige?«).
- Alle svar skal være korte og præcise.
- Alle protester skal begrundes. Hvad er han/hun uenig i og hvorfor?

- Alle spørgsmål skal være ægte og undersøgende.
- Ved hvert bidrag til samtalen spørger læreren/præsten resten af deltagerne: Har alle deltagere forstået bidraget til samtalen? Følger bidraget (svaret, protesten eller spørgsmålet) de udstukne retningslinjer?
- Hvis det ikke er tilfældet, inviteres de andre deltagere til at hjælpe bidragets ejer med at ændre bidraget, så alle forstår det, og det følger retningslinjerne.
- Denne form for samtale kan fortsætte, så længe der er tid og lyst. Processen er målet i sig selv.

Lav en parafrase

Når vi beder store børn og unge om at skrive en parafrase, dvs. en nutidig version af en ældre fortælling såsom den fortabte søn, bliver de filosofiske overvejelser relevante for deres egne liv. Arbejdet med at skrive en personlig parafrase er ikke en filosofisk øvelse i sig selv, men den kan skabe mere aktive deltagere i fællesskaber og dermed også mere aktive medborgere.

Voltaire skal engang have sagt, at filosofien er ubrugelig, hvis ingen filosof nogen sinde har indflydelse på moralen i gaden, hvor han/hun bor.

Læs mere

- Helle Hinge & Henrik Juul: Brug filosofien (grundbog). Gyldendal 2008.
- Helle Hinge & Henrik Juul: Brug filosofien (ressourcebog). Gyldendal 2008.
- Helle Hinge & Henrik Juul: Filosofi. Gyldendal 2012.
- <http://hellehinge.dk/filosofimedboernogdannelsetilmedborgerskab/>
- www.hellehinge.dk